

SVOBODNA SLOVENIJA

ESLOVENIA LIBRE
Glasilo Slovencev v Argentini

Leto LXXXI | 22. septembra 2022 - Buenos Aires, Argentina | Št. 17

www.svobodnaslovenija.com.ar

Svobodna Slovenija

52. Mladinski dan se je v nedeljo, 4. septembra, pričel prešerno, kot se za Pristavo spodobi: sijalo je sonce in bilo je prijetno toplo.

Praznovanje smo uradno začeli z dviganjem zastav in s petjem argentinske in slovenske himne. Zatem smo se pri sveti maši v naši kapeli Bogu zahvalili za preteklo leto ter mu izročili tudi naše nadaljnje delovanje. Mašo je daroval g. Toni Burja in nam ob koncu podelil tudi blagoslov z relikvijami bl. Lojzeta Grozdeta, zavetnika mladih.

Po sveti maši, se je nadaljeval spored dneva. Imeli smo okusno kosilo, za katerega so poskrbeli Martin Zarnik, Aleš Grohar in Ludmila Golob. Nekateri so pa raje kaj prigriznili kar med tem, ko so spremljali šport. Fantje so že jutraj začeli s tekmami, dekleta pa popoldne.

1. mesto med fanti je osvojila ekipa iz San Justa, dekleta iz San Justa in La Scaloneta so se pa po zaključenem finalu brez golov prijateljsko dogovorile za remi.

MLADINSKI DAN | *Pristava*

Proti večeru je sledil kulturni program. Najprej je nekaj besed spregovorila predsednica Pristavske mladine, Mikaela Križ in nas opogumila za nadaljnje delo v skupnosti, češ, »a se ne splača?« Potem pa smo se nasmejali, ko smo na odru spremljali obisk precej nenavadnih starih tet iz Slovenije, ki sta raziskovale okolico in se sporazumevale (ali pa tudi ne) s tukajšnjimi sorodniki. Nastopali so Erika Čeč, Mikaela Križ, Mikaela Selan, Nataša Jerovšek, Luči Ayerbe Rant, Aleš Grohar in Matjaž Rožanec. Za luči sta poskrbela Luka in Tomaž Kenda, za zvok pa AudioPristava. Za zaključek smo vsi skupaj zapeli Mladinsko himno.

Po programu je sledilo prijetno druženje na dvorišču, ob večerji in glasbi.

Hvaležni smo vsej mladini s Pristave in vsem, ki so pripomogli, da je letošnje praznovanje tako lepo uspelo. Prav tako tudi

vsem, ki so se ga udeležili in z nami preživeli ta dan. Posebna zahvala pa gre Bogu, ki nam je podaril krasno vreme in nas spremljal skozi tako poln dan.

TO

SREČNO POT, *draga gospa Anka!*

Novica je bila vesela in žalostna hkrati: Anka odhaja v Slovenijo! Res zanimivo, kako nas čas obrača...

In čeprav je čas, ki je minil odkar je Slovenski pevski zbor GALLUS, ki je nekoč bil pravi starešina naših pevskih zborov, nehal delovati, se je skupina nekdanjih članov zbora hitro prebudila in organizirala poslovilni zajtrk. Kajti spomini na skupno petje (in druga razna doživetja, ki ob tem pridejo) so še vedno zelo živi!

Zbrali smo se v Slomškovem domu, kjer smo toliko let imeli pevski vaje, v nedeljo, 4. septembra. Pri redni sv. maši smo prosili za pokojne Gallusovce, nato je bil pa na vrsti skupni zajtrk.

"Danes smo se zbrali vsi, ki smo, nekateri

več let drugi manj, peli pri pevskem zboru Gallus. Tokrat, da se poslovimo od naše nekdanje dirigentke, gospe Anke Savelli Gaser, ki se bo v naslednjih dneh preselila v ljubljeno Slovenijo.

Gospa Anka je pričela sodelovati pri pevskem zboru že leta 1959 kot organistka. Ko je pa leta 1984 njen oče, dr. Julij Savelli, po 36 letih prenehal z dirigiranjem Gallusa, je to delo prevzela ona in to nadaljevala celih... 15 let?!

Pod njenim vodstvom je zbor odšel na nepozabno turnejo v Slovenijo in praznoval svoj zlati jubilej!

Gospa Anka je vodila zbor z disciplino in strokovno podlago. Ljubila je slovensko pesem in to znala prenesti tudi nam, pevcem.

Pesmi, ki smo z njo prepevali še vedno brundamo, ko obujamo tiste čase. Nekateri se celo spomnijo besedilo vseh kitic!

Gospa Anka! Želimo vam vse dobro in da vas Bog spremlja v tej novi dobi življenja.

Mi, Gallusovci, se vam pa iz srca zahvalimo za vsa leta, ko ste bila... naša dirigentka!"

Tako je v imenu pevcev povedala Andrejka Vombergar.

Samo nekaj kavice in toplega čaja je bilo treba, da se je v dvoranici zaslišala prva pesem, kateri so seveda sledile še druge iz stare zborove zakladnice. Pogovora kar ni bilo konec - kot nekoč pri pevskih vajah, le da nas tokrat naša bivša dirigentka zaradi tega ni nič opominjala...

Draga gospa Anka, želimo ti srečno pot domov in upamo, da se kmalu srečamo na tej ali oni strani oceana!

Gallusovci

Foto: Kristina Skvarča in Rok Fink

DNEVI SLAVISTIKE v Buenos Airesu

Na tretjih Dnevih slavistike (Jornadas Nacionales de Estudios Eslavos) v organizaciji Sociedad Argentina Dostoievski, katedre za slovanske književnosti državne univerze v Buenos Airesu in kulturnega centra Centro Cultural de la Cooperación je bila zopet prisotna slovenska literatura.

Zanimivo je spoznati, kako dojemata Argentinci roman, pri katerem gre za Slovenca v Argentini in ki ga je iz slovenščine v španščino prevedla Marjeta Drobnič, Slovenka, živeča v Španiji. Pod naslovom "La representación del refugiado en la novela El Hombre a ambos lados de la pared de Zorko Simčič" (Prikaz begunca v romanu Človek na obeh straneh stene Zorka Simčiča) je predavala Jimena Santos.

Slovenije se je dotaknilo tudi predavanje o čarovnicah, ki je potekalo pod naslovom "La historia de la bruja en Eslovenia. La persecución de este crimen en Austria interior entre los siglos XV-XVIII" (Zgodovina čarovnic na Slovenskem. Preganjanje tega zločina v notranji Avstriji med 15. in 18. stoletjem). Na to temo pa je imela svoj nastop María Soledad Barrionuevo.

Najprej smo se pogovarjali s Sol:

RF: Kako ali zakaj si se odločila za to temo, povezano s slovenstvom?

Maria Soledad Barrionuevo: Prvo, kar me je zanimalo o zgodovini kulture v Sloveniji, je bil reformator Primož Trubar. Ko sem se poglobljala v tisto obdobje, me je fasciniralo kulturno bogastvo tistega časa, in sem se odločila preučevati zgodovino vraževerja in ljudskih verovanj. Kar nekaj jih je še danes živih v obliki mita, povesti, pesmi, kar priča o tem, kako ukoreninjena so bila svoj čas. Od takrat naprej sem se posvetila širjenju te zgodnje moderne kulturne zgodovine pri nas. Kar zadeva slovensko zgodovino, je kar lepo število dobrih del, osredotočenih na dvajseto stoletje, nič o prejšnjih stoletjih, in Slovenija ima bogato zgodovino, ki jo je vredno spoznati.

RF: Imaš kako povezavo s Slovenijo ali je tvoj stik s njo izključno preko fakultete?

MSB: Prišla sem v stik z jezikom na tečajih Filozofske fakultete buenosaireške univerze. Je pa moja prababica iz Furlanije, a nismo nikdar ugotovili, iz katere vasi je bila. Radovednost po tistem območju me je pripeljala do učenja jezika, obiskovanja seminarja južnoslovanskih književnosti – prav po tem seminarju sem napisala članek o Alamutu Vladimirja

Bartola, ki bil objavljen v Španiji. Skratka, prišla sem v pravi stik s kulturo in jezikom na akademski ravni na začetku študija in sedaj ga ohranjam kot učiteljica in raziskovalka.

RF: Bibliografija, ki ti je služila kot osnova za to raziskavo, je izvirno slovenska? Katera dela si v glavnem uporabila?

MSB: Ja, bibliografija je slovenska. Imela sem srečo, da sem lahko obiskala Ljubljano leta 2020, ko sem prejela stipendijo ASEF-a (American Slovenian Education Foundation).

V težkem času pandemije je bilo, a kljub temu sem se srečala z zgodovinarji, ki so mi zelo radodarno posredovali informacije in mi bili na voljo za pogovor, na primer Igor Grdina, ki je tudi bil moj mentor, kar se tiče zgodovine slovenske kulture. Na splošno pa uporabljam pri raziskovanju Čarovnice (1995) Matevža Koširja, ki je specialist v lovu na čarovnice, besedila Lilijane Žnidaršič o zgodovini verodržav, raziskave Borisa Golca o Valvasorju (ki ima zelo zanimivo poglavje o čarovnicah), tudi Mirjam Mencej in druge.

RF: Bi še kaj dodala?

MSB: Enostavno, da sem zelo vesela, da se čedalje bolj širi poznavanje slovenske kulture v akademskem prostoru v Argentini. Brez dvoma je zelo bogata in vredna nadaljnega raziskovanja.

Nato smo se pogovarjali še s Jimeno:

RF: Zvedeli smo, da je bil eden od tvojih dedov Slovenec.

Jimena Santos: Ja, moj ded je bil Slovenec, ime mu je bilo Franc Hvala in bil je iz Trnovca pri Gorici. Prišel je v Argentino leta 1948. Ko sem bila še otrok, sem ga poslušala, ko se je pogovarjal s prijatelji, in me je naučil nekaj besed.

RF: In obiskala si lektorat slovenščine.

JS: Ja. Ko sem leta pozneje študirala književnost na Filozofski fakulteti buenosaireške univerze, sem zvedela o lektoratu. Začela sem ga obiskovati leta 2013, po nekaj letih sem nehala, nato pa se znova vpisala lani in sedaj nadaljujem s profesorico Tjašo Lorbek.

RF: Kako si pa prišla do Simčičevega romana in se odločila, da bo to tema tvojega prispevka?

JS: Med 2020 in 2025 sem izvedla en raziskovalni projekt za katedro slovanskih književnosti, kjer sem analizirala povezavo med literaturo in spominom. S Tjašo Lorbek sem se posvetovala o romanih, prevedenih v španščino, ki obravnavajo drugo svetovno vojno,

in ona mi je priporočila Človeka na obeh straneh stene. Tako sem ga spoznala.

RF: Bi še kaj dodala?

JS: Rada bi videla, da bi bilo delo Zorka Simčiča bolj poznano v Argentini, glede na to, da je pomemben za slovensko kulturno sceno.

Naj še omenim, da se je tudi Pablo Arraigada, ki je predaval o Dragutinu Iliču, dotaknil slovenske književnosti, in sicer pri stikih, ki jih je imel Ilič s Simonom Jenkom (avtorjem besedila Naprej zastava slave, ki je v uglasbitvi Dragotina Jenka bila desetletja uradna slovenska himna).

Vsi prispevki bodo objavljeni na spletni strani od Sociedad Argentina Dostoievski, Barrionuevo pa ima svojega že naloženega na spletni strani https://www.academia.edu/85843784/Historia_de_la_Bruja_en_Eslovenia.

Dnevi so se zaključili s poezijo. Slovensko sta predstavili Julia Sarachu - Vodopivec in Florencia Ferre, ki ne potrebuje posebnih predstavitev, saj sta nam že dovolj znani.

Florencia je brala lastne prevode pesmi Mariborčanke Ane Svetel, rojene 1990. Snov njene poezije so majhne podrobnosti iz vsakdanjega življenja, ki se v trenutku spremenijo v skok, v klic in veselje. Uporablja zelo malo besed, kot da bi z njimi skoparila.

Julia Sarachu pa je uprizorila performans, v katerem je povezala lastne prevode pesmi Simona Gregorčiča iz zbirke El imán del poeta (Magnet pesnika), ki jo je sama uredila in izdala pri Gog y Magog leta 2008, in Svetlane Makarovič iz zbirke Mujer ajenjo (Pelina žena), ki jo je prav tako sama uredila in izdala pri Gog y Magog leta 2010. Cela serija je bila osnovana na raziskovanju ženske subjektivnosti v odnosu do ljubezni.

Rok Fink

Lektoriranje: Tjaša Lorbek

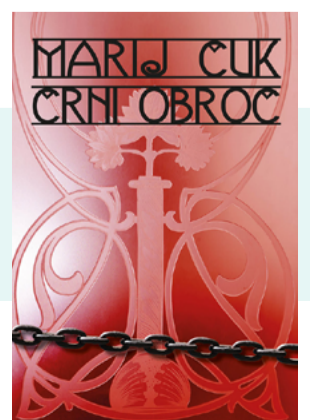

MARIJ ČUK PREJEL MEDNARODNO NAGRADO KRITIKE V ŠVICI

Roman Marija Čuka Črni obroč in njegov italijanski prevod *Fiamme nere* opozarja nase tudi mednarodno javnost. Veliko delo sodobne slovenske književnosti bo prejelo izjemno priznanje prestižne literarne nagrade *Switzerland literary prize*, in sicer nagrado kritike. Priznanje je toliko bolj vredno, saj je posebna komisija pregledala, prebrala in analizirala na stotine del znanih italijanskih in evropskih avtorjev. Švicarska literarna nagrada ima namreč namen povezovati ljudi z vsega sveta, deliti si z njimi literarne dosežke in ovrednotiti različne kulture. Zato je tudi uradno nagrajevanje deležno posebnega poudarka ob prisotnosti krajevnih in zveznih švicarskih predstavnikov oblasti, kulture, znanosti in mondenega sveta.

Marij Čuk je v *Črnem obroču* (italijanski prevod je delo Martine Clerici), ki ga je izdala tržaška založba Mladika, opisal požig Narodnega doma, središča kulturnega, gospodarskega in narodnega življenja Slovencev. S tem dejanjem je nastajajoči fašizem 13. julija 1920 napovedal smrt slovenskemu narodu in strahovlado svetu. Čukova pripoved je prodorna, sveža in v umetniškem vrtočnem ritmu bralca priklene od prve do zadnje strani, saj ne gre le za ubesedovanje zgodovinskega dogodka, marveč tudi za literarno fikcijo in slogovni eksperiment. V ih dveh letih je imel Čuk po Italiji in seveda v Sloveniji veliko srečanj, na katerih je osvetlil usodo slovenske narodne skupnosti ter s tem širil vedenje o njenem življenju in obstoju, o čemer ljudje na Apeninskem polotoku vedo zelo malo ali nič. Ob družbeni pa ima roman *Črni obroč* tudi nesporno umetniško valenco, na kar so opozorile že velike nagrade v Latisani, Rovigu, Apuliji in Liguriji. Nagrada kritike na *Switzerland literary prize* umešča *Črni obroč-Fiamme nere* še v evropski prostor, kar je za avtorja in tržaško založbo poudarka vreden dosežek. Priznanje bodo Čuku in ostalim nagrajencem izročili v začetku letošnjega oktobra na javni prireditvi v Švici.

Mladika

Starš 1 in Starš 2

Pristojni odbor Državnega zbora bo v Ljubljani na nujni seji 14. septembra obravnaval spremembe Družinskega zakonika, s katerim želi vlada uzakoniti:

- posvojitve otrok v LGBT razmerju,
- ukiniti POMEN MAME IN OČETA za otroke,
- učenje otrok v šoli kako spreminjati spol in spolno usmerjenost,
- da bi se MAMA in OČE V DOKUMENTIH NADOMESTILO s STARŠ 1 in STARŠ 2,
- ukinitve zakonske zveze žene in moža,
- trgovanja otrok in izkoriščanja žensk v stiski.

S temi zakoni se bo Slovenija uvrstila med najnaprednejše države na tem področju...

Ne bom razmišljal, kam nas bo vse to pripeljalo, a zaupam našim poštenim, modrim, naprednim in razsvetljenim politikom – saj so bili zaradi teh lastnosti izvoljeni -, da nas bo to osvobodilo preživljenih predsodkov in bomo postali jako napreden narod.

Rad bi se pa ustavil pri točkah ki govore o ukinitvi pomena mame in očeta za otroke in o Staršu 1 in Staršu 2.

To bo sicer zahtevalo kakšne spremembe v našem vsakdanjem izražanju, a se bo gotovo splašalo.

Najprej, kdo bo Starš 1 in kdo Starš 2?

Pregovor pravi: »Mati je samo ena«, hudomušci pa dodajajo: »očetov je pa lahko več«. Torej po vseh pravilih bi 'moral' biti Starš 1 žena, ki je otroka rodila, ker ni dvoma, da je njen. 'Ni dvoma' do nekaj let nazaj. A sedaj? Če ga je rodila žena, ki je prevzela nadomestno materinstvo in je oplojeno jajčece od druge žene, katera je torej biološko 'ta prava' mama? (kot lahko rečemo do spremembe zakona). Ali tista, od katere ima otrok genetsko dediščino, ali tista, ki ga je nosila? Predlagal bi našim poslancem naj vključijo v ta zakon: naj bo Starš 1 ta, ki je prispevala oplojeno jajčece in Starš 1B, žena, ki ga je pod srcem nosila. Torej, v dokument: Starš 1 + Starš 1B. Pa se s tem stvar še ne konča. Če že spreminjamo zakone, naj ti upoštevajo vse možnosti! V primeru umetne oploditve, od koga je bil spermij, ki je jajčece oplodil? Ali od partnerja Starša 1, ali pa sta morala poseči, zaradi različnih razlogov, po semenski banki? V tem primeru sicer ni nemožne, ampak v praksi skoraj nemogoče, da bi se dognalo, kdo je bil darovalec tega semena, torej pravi Starš 2. V tem primeru bi predlagal našim poslancem, da se partner imenuje Starš 2+?.

A ta uzakonitev bo povzročila tudi druge jezikovne probleme, ki jih bo treba rešiti.

Na primer, naše narodne pesmi, kot »Gorčez izaro ... kjer so me zibali Starš 1 moj (ali moja)...«- (treba bo prilagoditi napev.) - Ali »Moj Starš 2 ima konjiča 2...«,

Da ne govorimo o cerkvenih pesmih – ki sicer niso prioriteta v našem Parlamentu: »Marija Starš 1 ljubljena...«, ali »Starš 1 Marija na tuje je šla...«, ali »Starš 2 naš, ki si v nebesih...«

V Argentini praznujemo prihodnji mesec materinski dan. Že tiskamo vabila za naše šolarje, seveda v Starša 1 jeziku:

»Otroci, lepo ste vabljeni na proslavo, kjer bomo počastili naše staršike številčica 1...«

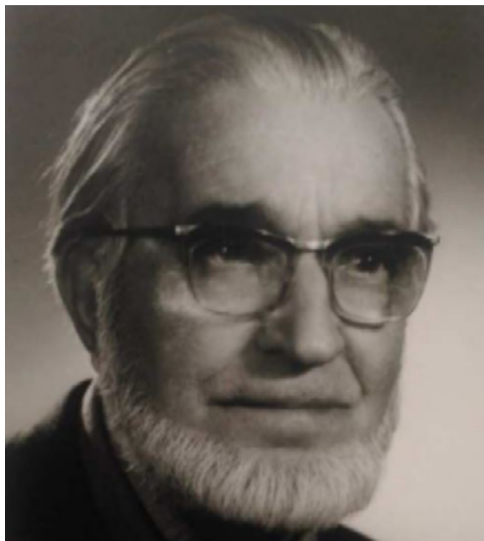
»Oj, ti zdrava kmečka pamet, kam si šla, oj kje si...?«

Ali kot je že povedal Albert Einstein: »Samo dve stvari sta neskončni, vesolje in*... A za prvega nisem čisto gotov«.

*človeška neumnost.

Franci Markez

OkrOgle OBLETNICE | *France Gorše* (1897-1986)

Pred 125 leti se je rodil France Gorše, eden najpomembnejših predstavnikov slovenskega modernističnega kiparstva. Čeprav je pred drugo svetovno vojno bil eden najbolj priznanih kiparjev v Sloveniji, se je zaradi vere in kulturnega udejstvovanja z drugimi begunci odločil za odhod v Italijo in nato v ZDA. Zaradi tega je komunistični režim Goršeta cenzuriral. Za svoja dela je prejel številna priznanja povsod po svetu – le v Sloveniji ne.

Življenje kiparja Franceta Goršeta

France Gorše se je rodil 26. septembra 1897 v Zamostecu pri Sodražici na Dolenjskem. Oče je bil reven knjigovezec. Osnovno izobrazbo je France dobil v sodražski ljudski šoli, medtem ga je pa oče uvajal v tehniko vezanja knjig. Med vezanjem je rad prebiral knjige in se zasanjal v slike ter ilustracije. Že takrat je dobil prvo pobudo za risanje in notranji nagib za umetnost. Še močnejši korak k poklicu kiparja pa je bil obisk v ortneški grajski kape-li, kjer je na svoje oči videl kiparja pri delu.

Vpisal se je na kiparski oddelek Srednje tehnične šole v Ljubljani, kjer je absolviral pri profesorju Repieju, ki je slovel po dobri tehniki rezanja v lesu.

Med prvo svetovno vojno je služil štiri leta kot avstroogrski vojak, po vojni pa eno leto v jugoslovanski vojski.

Leta 1920 je bil kot eden prvih Slovencev sprejet na Umetniški akademiji v Zagrebu, kjer je študiral pri profesorjih Rudolfu Valdecu, Robertu Frangešu in Ivanu Meštroviću, pri katerem je 1925 z odliko diplomiral. Po diplomii je odšel na študijsko potovanje po Italiji. Leta 1926 se je nastanil v Trstu in Gorici, leta 1930 pa se je preselil v Ljubljano, kjer je imel bivališče in delavnico v Kolizeju na Gosposvetski cesti. Leta 1934 je bil izvoljen za tajnika Društva slovenskih likovnih umetnikov. Leta 1936 je bil ob uredniku Malešu med ustanovitelji revije Umetnost. Leta 1944 je odprl in vodil zasebno umetniško šolo.

5. maja 1945 se je pridružil prvim beguncem, ki so se začeli umikati pred komunističnim režimom, šel čez Ljubelj v Celovec in pozneje v taborišče Monigo in Servigliano. Kmalu se je iz taborišča preselil v Trst, kjer je deloval do leta 1952.

Leta 1952 se je preselil v Cleveland, ZDA, kjer je 10 let sodeloval s Slovenci v javnem kulturnem življenju, leta 1963 pa je našel

umetnostno in kulturno hvaležnejše okolje v New Yorku.

Leta 1972 je kupil Vrbnikovo domačijo v Svečah na Koroškem, kamor se je naselil maja 1973, naslednje leto pa tam odprl atelje in galerijo njegovih del.

Njegovo življenje se je izteklo v 89. letu starosti 3. avgusta 1986 v bolnišnici na Golniku.

Delo Franceta Goršeta

• Ilustrator

Prvi likovni pouk je France Gorše v otroških letih zajemal iz ilustriranih knjig. Kot zrel umetnik se je za to šolo oddolžil tako, da je s svojimi značilnimi risbami opremil veliko število knjig, revij in drugega tiska. Med prvimi ilustracijami je trilogija Bobri Janeza Jalna. V ZDA je sodeloval kot poročevalec in ilustrator številnih Ameriške domovine. S takim delom je obogatil tudi naš tednik Svobodno Slovenijo, predvsem pa Zbornike Svobodne Slovenije. Goršetov je tudi križev pot v cerkvi Marije Kraljice v Slovenski vasi.

• Kipar

Kot kipar je France Gorše obvladal najrazličnejše tehnike. V začetku je najraje uporabljal trde materiale (kamen, marmor), pri srcu so mu bili tudi bron, žgana glina in les. V ameriškem obdobju je okoli leta 1960 iznašel novo tehniko orešec (zmes iz orehove žagovine in posebnega lepila). Po vrnitvi v Evropo se je vrnil k vzorcu, ki so se mu vtisnili v spomin ob domači obrti in ljudski umetnosti v domačem Zamostecu.

V evidenci je nad 700 Goršetovih umetniških del. Mnogo del je v privatnih zbirkah njegovih oboževalcev v ZDA, Kanadi, Argentini in po celem svetu. V Sloveniji ima Gorše stalno razstavo v Galeriji Božidarja Jakca v Kostanjevici na Krki. V oporoki je France Gorše zapustil Slovenskemu prosvetnemu društvu Kočna v Svečah celotno svojo galerijo s kulturnim parkom.

Iz predvojnega časa so v Sloveniji najbolj znane Goršetove stvaritve »Kopalka« v kopalnišču Ilirija v Ljubljani, Moleča žena, Madona, Pieta, spomenik prof. Prijatelja pred Univerzo, razni križevi poti, alegorične figure (Pomladni pozdrav) in monumentalne plastike (Nebotičnik, Parlament v Beogradu).

V prvih letih emigracije se je posvetil predvsem mali plastiki in risbi. Ob naselitvi v ZDA je prejel naročila za opreme cerkva (cerkev Marije Pomagaj v Torontu, Brezmadežne v New Torontu, sv. Jožefa v Chisholmu – Minnesota). Mnogo Goršetovih del tega obdobja hrani Galerie International v New Yorku (Angel, Zmaj, Sv. Ciril, Sv. Metod, Prerokinja).

Religiozna in svetopisemska tematika sta bili Goršetu vedno zelo blizu. Po vrnitvi v Evropo je bil zasut z naročili za opremo cerkva in kapel, med drugimi za novo cerkev sv. Cirila in Metoda na Teznem pri Mariboru, za kapelo v domu duhovnih vaj v Tinjah na Koroškem, za kapelo pri šolskih sestrah v Št. Jakobu v Rožu in kapelah pri jezuitih v Dravljah in salezijancih v Želimljah. Leta 1973 si je Gorše ustvaril v Svečah v stari Vrbnikovi kmečki hiši poleg farne cerkve svoj atelje in lastno galerijo. Vrt pred svojo hišo je preoblikoval z vrsto doprskih kipov v edinstven kulturni park. Med podobami pomembnih koroških kulturnih ustvarjalcev je tudi njegov avtoportret.

Za svoja dela je prejel številna priznanja povsod po svetu: med drugimi, 1929 srebrno odličje v Trstu, 1937 nagrado in naročilo za plastiki Kmetijstvo in Industrija v Zvezni skupščini v Beogradu, 1943 nagrado za Kopalko, 1969 nagrado in naročilo za reliefe v slovenski kapeli Marijinega svetišča v Washingtonu. Najljubše mu je bilo odlikovanje, ki mu ga je leta 1969 za življenjsko delo podelil papež Pavel VI.

Prepovedan v Sloveniji

Cenzura komunističnega režima se je najočitnejše pokazala leta 1972, ko so oblasti prepovedale predvideno retrospektivno razstavo Franceta Goršeta v Kostanjevici na Krki, s katero se je želel umetnik – prvič po drug svetovni vojni – predstaviti v svoji domovini.

Tako je Svobodna Slovenija poročala o tej prepovedi:

Kipar Franc Gorše je sprejel leta 1970 naročilo v domovini in izdelal Križev pot za novo cerkev v Poljanah nad Škofjo Loko. Naslednje leto 1971 je izdelal umetniško opremo za novo cerkev na Teznem pri Mariboru. Za letošnje leto pa je vodstvo razstav v Kostanjevici ob Krki sprejelo v svoj program retrospektivno razstavo Goršetovih del v Lamutovem likovnem salonu. Več mesecev so zbirali Goršetova dela po vsej Sloveniji. Izbor del za razstavo je napravil sedaj že pokojni akademik dr. Franc Stele. Tako je bilo na razstavi zbranih čez 100 del, od katerih je bilo nad 80 plastik, ostalo pa so bile risba in grafična dela. Vodstvo razstave je pripravilo tudi obširen umetniško opremljen katalog, v katerem so besedila v slovenščini in angleščini. Uvodno študijo je napisal dr. Franc Stele. To je verjetno zadnji, gotovo pa eden zadnjih spisov pred smrtjo, študija je po vsebini strokovno kritična ocena Goršetove bogate ustvarjalne življenjske poti in to prav za 75-letnico njegovega rojstva (Gorše je bil rojen 26. septembra 1897). Poleg glavnih umetnikovih življenjskih podatkov vsebuje katalog seznam njegovih del, katerih je po številu 604. Zaradi omejenega prostora pa v seznamu del niso navedene Goršetove risbe, grafike ter ilustrativne in knjižne opreme. Zanimivo pa je, da pri naštevanju umetnikovih del škof Rožman ni smel biti imenovan. Gorše je izdelal namreč leta 1952 poprsje škofa Rožmana, ki se sedaj nahaja v Rožmanovem zavodu v Adroguju. V katalogu pa je za ta kip pod številko 319 navedeno le „moško poprsje“ in kraj, kjer se nahaja: Adroguje, Argentina. Katalog vsebuje tudi pregled umetnikovih razstav in katalogov od leta 1928 do 1. 1972 ter literaturo o umetniku od leta 1928 do 1. 1952. Seznam del, življenjepisne, bibliografske in razstavne podatke je sestavil ravnatelj Lado Smrekar. Javno odprtje razstave v Kostanjevici, ki naj bi trajala dva meseca, bi moralo biti najprej 15. maja, nato pa 30. junija. Uvodno besedo pri tej slovesnosti je prevzel dr. Stele. Toda slovesnost je bila obakrat preložena zaradi „tehničnih ovir«. Ker javne otvoritve ni bilo, je umetnik Gorše nekaterim povabljenjem razstavo privatno razkazal. Vsem so bila Goršetova dela zelo všeč in mnogi so bili naravnost vžičeni. Ljubljanska univerza je dala vsa dela posneti strokovnim fotografom. Z ljubljanske televizije pa so snemali poseben program s posnetkom del in razgovorom z umetnikom. Snemanje je trajalo tri ure. Prireditelji razstave so si nato prizadevali, da bi bila javna otvoritev sredi julija in bi razstava trajala do konca avgusta. Nato bi jo na željo ravnateljstva Mariborske umetniške galerije prepeljali v Maribor, kjer bi bila slo-

vesna otvoritev 15. septembra. Po zadnjih poročilih pa razstava v Kostanjevici do 24. julija še ni bila odprta, ker so bile „tehnične ovire« še vedno večje kakor prizadevanje umetniških krogov, da bi počastili z razstavo v Kostanjevici 75-letnico rojstva kiparja Goršeta. Gorše se je vrnil na Koroško. Če bi zamenjali besede „tehnične ovire« z bolj razumljivimi besedami, bi verjetno najbolj odgovarjala resnici ugotovitev: Partija se je uprla. Verjetno se je kak komunist spomnil, kaj je kipar Gorše napisal v Zborniku Svobodne Slovenije za 1. 1966 v anketi „Kaj sodim o komunizmu«. S preprenanjem otvoritve razstave so komunisti dokazali, da Gorše prav gleda na komunizem. Takole je zapisal l. 1966 v navedenem delu: „Svoboda duha je poleg življenja in zdravja najvišje postavljena vrednota. Če to vrednoto nekdo zatre s silo, zamre vse duhovno življenje in je človek v takem stanju postavljen na raven živali, ki je privezana na vrvice. Posledice: vsepovsod, kjer vlada komunizem, se je doslej v praktičnem življenju izkazalo, da je nastal usoden kulturni in moralni zastoj. Iz tega sledi, da gre razvoj duhovnega življenja pod komunizmom usodno rakovo pot v praprimativizem jamskega človeka brez vsakih višjih idealov, ki živi v temi nevednosti, ne ve, kam gre njegova pot, in kar je glavno, ne ve, kaj je njegov smisel.«

Nekaj misli kiparja Franceta Goršeta:

»Izključno se izražam v religiozno smer. To je nekaj povsem naravnega in zavestnega. Vsa moja dela so prevzeta s tem duhom, ki se oplaja v skrivnostni zakonitosti, vsajeni v človeka od Stvarnika. To živi v človeku, ko pa ta umrje, v delih še naprej živi.«

»Revščina je bila moj delež in kot lastna senca stalni spremljevalec. Toda omeniti moram, da so mi starši s svojim zgledom in poukom dali dobro, krščansko vzgojo, za kar sem jim zelo hvaležen.«

»Na vprašanje, kaj bi rekel slovenskim staršem, bi odgovoril naravnost, da naj naši starši dosledno in vztrajno svojim otrokom z lastnim zgledom kažejo pot. Biti discipliniran katoličan in dosledno zaveden Slovenec do zadnjega diha. To je naš skupen pojem.«

»To kar sem, bi mogel s preprostimi besedami povedati, da je ključ v tem: močna volja ter žilava vztrajnost. Skozi celo moje življenje je bila neprestana borba, neutrudno in vztrajno žilavo prizadevanje v reševanju vedno novih umetniških problemov, da nekoč dosežem, kakor gornik vrh hribolazne ture, svoj cilj. Vendar pa bi mogel priznati, da sem s svojo vztrajnostjo in težaškim delom prizadevanja relativno več dosegel, kakor pa s svojim talentom.«

Pripravil: **Jože Jan**

Viri: Svobodna Slovenija, Zbornik Svobodne Slovenije, Slovenska biografija, Ognjišče, SPD Kočna, Siol, Kamra.si, Mag. Anja Iskra "Umetnost in politika - Modernistični kipar France Gorše", Galerija Božidar Jakca

KOLENDAR

- 24. septembra**
Šolska Slomškova proslava
- 25. septembra**
Mladinski dan v Slovenski vasi
- 1. oktobra**
Peš romanje k Mariji v Lujan
- 2. oktobra**
Obletnica ZSMŽ
- 9. oktobra**
Obletnica v Našem domu San Justo

PEŠ ROMANJE K MARIJI V LUJAN

"Mati, nežno nas poglej,
želimo biti združeni kot narod"

Sobota 1. oktobra 2022

pridruži se nam!

ŠTIPENDIJE ZA SLOVENŠČINO

več informacij

23. OKTOBRA 2022

Predsedniške volitve
v Republiki Sloveniji

“ ZA RAZMISLEK IN NASMEH ”

“En dober pregovor na dan, prežene slabo voljo stran”

PREGOVORI IN CITATI

CIRKUS

Starorimski pesnik in pisatelj Juvenal je pred skoraj dva tisoč leti napisal: “Ljudstvo, od katerega je nekoč bila odvisna oblast, pravosodje, vojska, vse, sedaj hrepeni le po dveh stvareh: po kruhu in cirkusu”. Politiki to dejstvo že tisočletja izkoriščajo in se tako držijo na svojih stolčkih.

“Para muestra, un botón” (Za vzorec zadostuje en sam gumb) pravi stari španski pregovor: Kakšen cirkus so v Argentini naredili ob poskusu umora podpredsednice Cristine Fernández, z odredbo dela prostega dne, manifestacijo, mašo v lujanski baziliki...

A tudi v Sloveniji je cirkus na razpolago. Vlada je z močno medijsko podporo predstavila uspehe prvih 100 dni, ker pa uspehov ni bilo

možno pokazati, so pač - veliko govorili. Anketa meseca septembra kaže, da le četrtnina vprašanih odobrava delo vlade, več kot polovica (56,5%) pa je delo vlade ocenila kot negativno ali zelo negativno. Cirkusa je dosti, morda manjka kaj več kruha?

Poglejmo, kaj nam o cirkusu govorijo pregovori in citati:

- Ni moj cirkus, niso moje opice. (poljski pregovor)
- Danes je ves svet cirkus. (Federico Fellini, italijanski filmski režiser)
- Cirkusa ne bo konec, dokler bo kdo ploskal klovnom. (Neznani avtor)
- Življenje je podobno predstavi v cirkusu: nekateri trgujejo, drugi gledajo, tretji se borijo. (latinski pregovor)

• Jaz sem samo klovn. To me postavlja na višjo raven od katerega koli politika. (Charles Chaplin, britanski igralec komičnih vlog, filmski producent in režiser)

• Demokracija je umetnost vodenja cirkusa iz kletke opic. (Henry Louis Mencken, ameriški pisatelj, novinar, zgodovinar in jezikoslovec)

• V slabem cirkusu pritlikavci rastejo. (španski pregovor)

• Misli, da si klovn, če si natakneš rdečo kroglico na nos in par dolgih čevljev, je naivnost idiotov. (Dario Fo, italijanski dramaturg, igralec in politični aktivist)

• Prihod cirkusa v mesto ima veliko večji učinek na zdravje prebivalstva kot prihod dvajsetih tovorov zdravil. (Thomas Sydenham, angleški zdravnik)

Izbral: Jože Jan

ROŽMANOVA ŠOLA
70 let
San Martín

Vika Grobovšek
Do tiste stezice
IGRA V IZVEDBI ROŽMANOVE SOLE

24. septembra 2022 - 10. uri
Slomškova proslava - Slovenska Hiša

Toplo vabljeni!

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE RS ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

SLOVENSKA HIŠA / Ramón L. Falcón 4158

70. MLADINSKI DAN

NEDELJA, 25. SEPTEMBRA

PRIDI IN Z NAMI PRAZNUJ NAŠ 70. MLADINSKI DAN V HLADNIKOVEM DOMU

SV. MAŠA OB 9. URI

ZAČETEK TEKMOVANJ OB 11. URI

ZA KOŠILO PEČENKE IN TENSTAN KROMPIR

KULTURNI PROGRAM OB 19. URI

PICE IN PRESENEČENJA!

Moj košček Slovenije

DOMA ALI NA TUJEM

FOTONATEČAJ

1. 6. do 31. 10. 2022

2022

Svobodno Slovenijo podpirajo

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE ZA SLOVENCE V
ZAMEJSTVU IN PO SVETU

briganti
PREMIUM LEATHER SHOES

KOPAC S.A.
Fábrica de tubos y envases de cartón

GOLOMAX
SUPERMAYORISTA DE OFERTAS

Antonio Podrój e Hijos S.R.L.

CKC
LABORATORIOS CKC
ARGENTINA S.A.

CA
CONSULTORES
ASOCIADOS

Grupo HZ

oblak